

PRIVAATRECHT IN HOOFDLIJNEN
VOLUME 1. INLEIDING TOT HET RECHT

PRIVAATRECHT IN HOOFDLIJNEN

Volume 1
Inleiding tot het recht

Rogier DE CORTE
Bertel DE GROOTE
Diederik BRULOOT

Dertiende herziene editie

intersentia

Antwerpen – Cambridge

Eerste editie: 1992
Tweede editie: 1994
Derde editie: 2000
Vierde editie: 2001
Vijfde editie: 2003
Zesde editie: 2005
Zevende editie: 2008
Achtste editie: 2010
Negende editie: 2011
Tiende editie: 2012
Elfde editie: 2014
Twaalfde editie: 2015

De stof is bijgewerkt tot 1 augustus 2017.

Privaatrecht in hoofdlijnen. Volume 1. Inleiding tot het recht
Dertiende herziene editie
Rogier de Corte, Bertel De Groote en Diederik Bruloot

© 2017 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

Coverbeeld © iStockphoto.com/Jaap Hart

ISBN 978-94-000-0837-3
D/2017/7849/97
NUR 822

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

VOORWOORD

“Privaatrecht in hoofdlijnen” is 25 jaar.

In plaats van enkel een feestje te bouwen bij dit zilveren jubileum, is het misschien gepast enkele korte bedenkingen te formuleren. Vijfentwintig jaar – de eerste editie verscheen in 1992, deze editie draagt de datum 2017 – lijkt niet zo lang, iets meer dan de helft van een professioneel leven. Indien men echter de evolutie in het recht en vooral in het privaatrecht binnen die periode bekijkt, lijkt het een eeuwigheid.

De maatschappelijke wijzigingen die zich in die periode hebben voltrokken en via de wetgever vertaald werden in het privaatrecht zijn gigantisch. Deze evolutie in de samenleving heeft het privaatrecht meegezogen in een grondige hertekening.

Het gezinsrecht – respectievelijk het familierecht – zoals verwoord in de editie 1992 (ze was grotendeels gelijk aan die van 1982), is niet meer herkenbaar in de editie 2017. Het zijn de veranderingen in de samenleving die aan de grondslag liggen van deze vernieuwingen.

Vooreerst zijn de ontvoogding van het individu en de verscherpte ‘gelijkheidsverwoording’ een inspel op de horizontalisering van de maatschappij. Hiërarchische structuren evolueren naar een netwerk van contacten en zorg. Dit betekent frequent het mogelijke teloorgaan van de sociale cohesie en het verdwijnen van vaste verbanden. De informatie-maatschappij die deze evolutie heeft versterkt, maakt dat een individu losser komt te staan van de instelling, organisatie of groepering die voorheen zijn voornaamste element van verbondenheid met anderen betekende. Het individu komt dus meer nadrukkelijk op de voorgrond met zijn eigen belang en zo wordt bijvoorbeeld het fiscaal recht ervaren als een aanslag op zijn vermogen omdat de sociale herverdelingsfunctie niet in zijn blikveld ligt.

Een ander aspect – niet vreemd aan het vorige –, namelijk de internationale globalisering, heeft het Belgisch rechtsdenken sterk beïnvloed. Hier hebben de rechtspraak van het EHRM en het Hof van Justitie van de EU een vooraanstaande rol gespeeld. Het Anglo-Amerikaanse rechtsdenken beïnvloedt de systematische continentale rechtsbenadering. Hierdoor is in het rechtsonderwijs het belang van de rechtspraak exponentieel toegenomen.

Een derde invalshoek is het toenemen van het belang van het publiek recht in het geheel van het rechtsdenken. Waar de verkoop van een onroerend goed dertig jaar geleden een uitsluitend privaatrechtelijke aangelegenheid was, is dat thans niet meer zo. Zo krijgen het economisch en het sociaal recht ook meer nadrukkelijk een plaats.

Dit alles heeft geleid tot een vraag naar en de vaststelling van steeds meer ‘specialisatie’.

Waar 30 jaar geleden een ‘Overzicht privaatrecht’ nog door één jurist kon worden beschreven, wordt het nu een samenwerkingsverband van vele specialiteiten. De invulling van deze vraag naar specialisatie leidt dan op langere termijn naar een versterkte juridisering van de gemeenschap.

Hoe het privaatrecht er zal uitzien in 2042 — nog eens 25 jaar verder — weet ik niet, maar het zal hoe dan ook weer anders worden ingevuld, want recht volgt de maatschappelijke evoluties en geeft deze vorm.

14 september 2017

Rogier DE CORTE

Voor deze uitgave hebben de auteurs een beroep kunnen doen op de inzet en wetenschappelijke inbreng van:

Karen BROECKX, Raadsheer Hof van Beroep Gent, hoofddocent UGent

Joris DEENE, Advocaat

Catharina DEHULLU, Docent UGent

Michaël DE POTTER DE TEN BROECK, Vrijwillig postdoctoraal medewerker vakgroep Metajuridica, Privaat en Ondernemingsrecht, UGent, juridisch adviseur Fednot

Antoine DOOLAEGE, Advocaat, oud-werkleider UGent

Jasmine MALEKZADEM, Assistent Instituut Financieel Recht UGent, advocaat balie Brussel

Matthias MEIRLAEN, Assistent Verbintenissenrecht UGent, lid Centrum voor Verbintenissenrecht

Benoit SAMYN, Advocaat, medewerker KU Leuven

Stefan SOMERS, Docent aan de Vrije Universiteit Brussel en B.A.E.F.-fellow, visiting researcher Columbia Law School

Nan TORFS, Gewoon hoogleraar Universiteit Hasselt

Pieter TERSAGO, Advocaat, wetenschappelijk medewerker UAntwerpen

Johan VANDENDRIESCHE, Advocaat, Visting Professor UGent en Howest

Sabine VANOVERBEKE, Advocaat

Jurgen VANPRAET, Advocaat, gastprofessor UAntwerpen

Christine VAN ROY, Familierechter Rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, vrijwillig wetenschappelijk medewerker KU Leuven

Anne-Sophie VERSWEYVELT, Wetenschappelijk medewerker KU Leuven

De wetgever zit niet stil. Een jaar na de vorige editie is *Privaatrecht in hoofdlijnen* alweer toe aan verdere actualisering. De voorliggende nieuwe editie integreert de belangrijkste wijzigingen, vnl. op het vlak van het fiscaal recht en het familierecht. Het intellectuele-eigendomsrecht, het ICT-recht en de markt werden verder uitgediept en geactualiseerd. Ook het hoofdstuk over de rechtspersoon werd grondig herwerkt en aangepast.

Bijzondere erkentelijkheid gaat bij deze editie uit naar de volgende auteurs (in alfabetische volgorde), die vanuit hun vakgebied meewerkten aan deze editie:

- Diederik BRULOOT, docent UGent, Instituut Financieel Recht – de markt en rechtspersonen
- Sarah VAN BRÉE, assistent UGent Faculteit Economie, advocaat – fiscaal recht
- Johan VANDENDRIESSCHE, advocaat, gastprofessor UGent Faculteit Economie en Bedrijfskunde – ICT-recht en intellectuele rechten

Zoals bij de vorige editie werd ervoor geopteerd alle voorwoorden te behouden, waarbij het meest recente voorwoord eerst wordt vermeld. Op die manier krijgt de lezer een mooi overzicht van de wordingsgeschiedenis van het boek en tegelijk een inzicht in de juridische evolutie.

Gent 25 augustus 2015

Rogier DE CORTE
Bertel DE GROOTE

Vandaag, 25 augustus 2014, klokt het *Belgisch Staatsblad* af op 63.826 pagina's. Op 26 augustus 2013 telde het *Belgisch Staatsblad* 56.392 pagina's en op 27 augustus 2012 51.014.

Nummer 251 van de serie *wetgeving* van het *Publicatieblad van de Europese Unie* werd in 2012 gepubliceerd op 18 september, in 2013 op 21 september en dit jaar op 23 augustus.

De toenemende complexiteit van de samenleving lijkt de regelgever tot een zekere drift aan te zetten. Deze wetgevende ijver, in Belgische en in grensoverschrijdende context, brengt de houdbaarheidsdatum van een juridisch werk steeds dichterbij de verschijningsdatum. Bijgevolg is een inleidend overzichtswerk als *Privaatrecht in hoofdlijnen*, omwille van de toevloed aan bronnen, een voortdurend *work in progress*.

De laatste jaren van de regeerperiode Di Rupo I zijn gekenmerkt door talrijke en ingrijpende wetgevende wijzigingen. De zesde staatshervorming, waartoe het Vlinderakkoord leidde, vertimmerde de Belgische constructie verder. De onder meer door schaalvergroting geïnspireerde hertekening van het gerechtelijk landschap brengt wijzigingen voor de procedure met zich mee waarvan de betekenis vandaag nog niet volledig duidelijk is. De patriarchale naamgeving is gewijzigd, het Wetboek Economisch Recht wordt volop uitgerold, de op 1 juni 2014 in werking getreden wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid schoeit het statuut van de onbekwamen op een nieuwe, bij voorkeur buitengerechtelijke leest enz. Een grondige actualisatie op korte termijn was dan ook nodig.

De nieuwe editie van *Privaatrecht in hoofdlijnen* wil de lezer de belangrijkste wijzigingen in het juridisch landschap signaleren.

Het bevattelijk en toegankelijk integreren van de talrijke wijzigingen in de diverse gebieden is niet enkel een monnikenwerk, maar vergt tevens grote deskundigheid in de betrokken juridische deelgebieden. Het is een werk waarvoor de auteurs moeten, of beter mogen, terugvallen op een aantal nauwgezette, gedreven en onderlegde collega-juristen.

Bij de actualisatie van het boek was de inzet en de deskundigheid van de volgende personen, die met hun specialisatiegebied als invalshoek aanpassingen suggereerden en nuttige opmerkingen formuleerden, van essentieel belang.

Karen BROECKX, raadsheer hof van beroep te Gent, hoofddocent – Faculteit rechtsgeleerdheid, UGent.

Martine DE BUSSCHER, raadsheer hof van beroep te Gent.

Catharina DEHULLU, docent – Faculteit Economie en Bedrijfskunde, UGent.

Frank JUDO, advocaat, vrijwillig wetenschappelijk medewerker aan het Instituut voor Constitutioneel Recht van de KU Leuven.

Bijzondere dank gaat uit naar Sarah VAN BRÉE (assistent – Faculteit Economie en Bedrijfskunde, UGent) en Anne-Sophie VERSWEYVELT (onderzoeksassistent – Instituut voor Sociaal Recht, KU Leuven), aangezien zij het werk in zijn geheel aan de belangrijkste juridische evoluties – complex zowel als talrijk – hebben getoetst en de noodzakelijke ingrepen hebben voorbereid om de wijzigingen, met aandacht voor zowel hun impact op het wezen van het rechtssysteem als voor de coherentie en de toegankelijkheid van het werk, in het boek te integreren.

Een aantal onder hen werken niet voor de eerste maal aan het boek mee. Het zijn vaste waarden geworden en hun loyale hulp en het prettige karakter van de samenwerking geven iedere actualisatie een vriendschappelijke tint.

Het actualiseren van een handboek als *Privaatrecht in hoofdlijnen*, waarvoor vakantieperiodes zich bij uitstek lenen en deadlines steeds te vroeg blijken te liggen, vergt ook een bijzonder engagement van de uitgever en het team dat de productie begeleidt. Dat dit boek bewijst dat het mogelijk is hard en tegelijk aangenaam samen te werken, mag hier niet onvermeld blijven.

Het bijwerken van een boek is, gelukkig maar, mensenwerk. Per definitie is het niet foutloos, zodat een lezer in zijn vakgebied een niet accurate passage of een over het hoofd geziene rechterlijke beslissing zal opmerken. Als u het boek raadpleegt, kunt u zich hier druk om maken. Terecht wellicht. U kunt het ons ook signaleren. Wij zullen er u dankbaar om zijn en het met plezier ten laatste in een volgende editie rechtzetten.

Naar aanleiding van de nieuwe editie opteren wij ervoor om *Privaatrecht in hoofdlijnen* in twee fysieke delen op te splitsen. Tot deze ingreep inspireert niet enkel de bekommernis om de hanteerbaarheid van het werk, onder meer voor de student die het als leerboek gebruikt. De ingreep luidt ook een denkoefening in, die tot doel heeft de inhoudelijke rijkdom van het boek fysiek en structureel te versterken. *Privaatrecht in hoofdlijnen* bevat

immers enerzijds een overzicht van het Belgische rechtssysteem, zoals ingebed in een Europese rechtsorde. Het beschrijft onder meer de notie recht en de diverse rechtstakken, analyseert de juridische basiscomponenten (“bouwstenen”) en het institutionele kader waarin het recht zich ontwikkelt en wordt gehandhaafd. Het tweede luik van het boek is gewijd aan een overzicht van het Belgisch privaatrecht.

De splitsing in functie van beide delen sluit beter aan bij onderscheiden leerdoelen die de invulling van diverse opleidingsonderdelen nastreven. Daarnaast biedt zij beide componenten de ruimte zich elk met een eigen dynamiek en klemtonen te ontwikkelen, zonder ze los te koppelen. De noodzakelijk onverbreeklijke band tussen beide wil het boek blijven belichamen.

Ter gelegenheid van de actualisatie hebben wij ook de volgorde van de voorwoorden bij de diverse edities omgegooid. U leest eerst het voorwoord bij de jongste editie, om vervolgens verder in de tijd te reizen. Deze aanpak wil de medewerkers bij de nieuwe editie omwille van hun gewaardeerde inzet in het bijzonder onder de aandacht brengen. Bijkomend vormt het overzicht van de opeenvolgende voorwoorden een illustratie van de juridische evoluties en de wordingsgeschiedenis van het boek.

Gent 25 augustus 2014

Precies twintig jaar geleden leidde professor DE CORTE het voorwoord bij dit intussen omgedoopte boek in met de vraag of het nog verantwoord is voor de studenten van een eerste kandidatuur een handboek te schrijven dat hen kennis laat maken met het recht en het privaatrecht in het bijzonder.

Dit jaar viert het boek zijn twintigste verjaardag, hetgeen een overtuigend en bevestigend antwoord is op de bekommernis van de initiële auteur, Rogier DE CORTE.

De wijziging van de titel van het werk brengt het boek bij deze jubileumeditie bij zijn wortels. *Inleiding tot het Privaatrecht* is *Privaatrecht in hoofdlijnen* geworden. Met deze titel schrijft het boek zich daarenboven in een reeks door student en praktizijn gewaardeerde handboeken in. Een reeks die illustreert dat doordachte handboeken hun relevantie niet hebben verloren.

Nochtans ondervindt het zogenaamd klassieke handboek niet onbelangrijke druk. De toegang tot en de veelheid aan multimediale informatiebronnen, waarvan de kwaliteit(sbewaking) weliswaar zeer divers is, biedt ook de student een rijke bron aan leermateriaal waar rond hij de studie van een opleidingsonderdeel kan opbouwen. De lesgiver kan in de lessen accenten leggen, verhelderende voorbeelden geven en zijn zienswijze op het betrokken domein laten gelden. Zodoende laat hij de student kennismaken met en geeft hij hem richting in de behandelde materie.

De paradox bestaat er echter in dat enerzijds een zekere hang naar deze veel(soortig)heid van informatie bestaat, terwijl de studenten anderzijds behoefte blijken te hebben aan een

overzichtelijke leidraad. Wat professor DE CORTE twintig jaar geleden beschouwde als een toegift aan de vraag van de studenten om over exact studiemateriaal te beschikken, lijkt vandaag veeleer een antwoord op een noodzaak. De overvloed aan informatie die het handboek in zijn bestaan lijkt te bedreigen maakt, zo men er niet in wil verdrinken, een conceptueel opgebouwd overzichtswerk meer dan welkom. In het bijzonder indien het niet enkel een accuraat uitgangspunt is voor de benadering van een juridisch probleem, maar ook wegwijst in de verdere uitdieping ervan. In die zin wijzigde de afgelopen twintig jaar (on)terechte druk wellicht in bijna noodwendigheid en wordt goed studiemateriaal niet enkel voor de student, maar voor iedereen die inhoudelijk met (privaat)recht bezig wil zijn, onmisbaar.

In die overtuiging zet Bertel DE GROOTE het door Rogier DE CORTE geïnitieerde gebruik van het handboek sinds enkele jaren dankbaar voort ter ondersteuning van het opleidingsonderdeel “Inleiding Recht” (Modeltraject 1 bachelor Handelswetenschappen, Faculteit Handelswetenschappen en Bestuurskunde, Hogeschool Gent).

De informatievloed en de met de samenleving evoluerende toenemende complexiteit van het regelgevend kader, onder meer door het toenemend grensoverschrijdend karakter ervan, daagt niet enkel de gebruiker van het boek uit.

De toegevoegde waarde van het boek is de afgelopen twintig jaar geenszins teruggefallen en evenmin de inspanning die het vergt om het werk up-to-date te houden.

Met het oog op de voortdurende actualisering van het werk konden de auteurs gelukkig rekenen op een breed net aan deskundigen in diverse juridische deeldomeinen om belangrijke evoluties te signaleren of delen van het werk met wijzigingen in de regelgevende context in overeenstemming te brengen of bij te sturen.

Rogier DE CORTE en Bertel DE GROOTE bedanken hen graag oprecht en zeer uitdrukkelijk en hopen op hun enthousiaste ondersteuning van dit boek als project te mogen blijven rekenen. Zo ook nodigen zij gebruikers van het boek uit niet te aarzelen hun opmerkingen of suggesties met het oog op de actualisering ervan te willen uiten.

Een aantal op het ogenblik van de afwerking van het manuscript door de wetgevende kamers pas gestemde institutionele hervormingen, om slechts één voorbeeld te vermelden, confronteren de auteurs met de realiteit dat zij nog vóór de inkt van het werk droog zal zijn, de voorbereiding van een nieuwe editie zullen dienen aan te vatten. Voor de lezer betekent dit dat door de snelheid waarmee het regelgevend kader kan wijzigen, het niet kan worden uitgesloten dat een wijziging zijn weg naar het boek nog niet gevonden heeft, ondanks alle zorg waarmee het boek is gemaakt.

Verwijzend naar het voorwoord van professor DE CORTE van 1992 willen wij bij de editie 2012 van *Privaatrecht in hoofdlijnen* de twee overige in laatstvermeld voorwoord aangehaalde argumenten voor het werk herbevestigen. Het biedt ook de gelegenheid de essentie van het werk opnieuw te onderschrijven.

In de eerste plaats blijft het boek een respectvolle groet aan het *Overzicht van het Belgisch Burgerlijk recht en Burgerlijk Procesrecht* van wijlen professor Willy DELVA, waarin het zijn grondslag vindt. Het bijhouden van de materie die het handboek bestrijkt, en in het bijzonder de inspanning die het vergt, brengt steeds opnieuw het respectvolle besef dat de met achting 'oude meesters' genoemde auteurs van basiswerken over het Belgische recht titanenwerk hebben geleverd. Het verdient in ere te worden gehouden en mag niet verloren gaan.

In de tweede plaats bevestigt deze editie het elan dat Rogier DE CORTE aan het boek heeft gegeven. De complexiteit van de bovendien snel wijzigende rechtsorde verantwoordt – misschien nog meer dan in 1992 – de positiefrechtelijke aanpak met systematische toetsing aan de wet als 'eerste' bron. Dit laatste is een reflex die het boek de student die het gebruikt trouwens met voorrang wil aanleren. Tevens houdt het werk vast aan de koppeling van de behandelde thema's met de basisrechtspraak en de basisliteratuur die hen vorm geven. Zo wil het boek niet enkel de rol van de juridische bronnen in de vorming van het rechtssysteem tot uitdrukking brengen, maar ook een springplank bieden voor verdere, zelfstandige, ontwikkeling van juridische vragen.

Daarnaast is er de keuze om te onderstrepen dat het recht een zekere relativiteit in zich draagt door te verduidelijken hoe het zicht erop kan wijzigen in functie van de gekozen invalshoek. Het is voor de student vaak revelerend dat hetzelfde recht a.h.w. een object van studie kan zijn, kan worden benaderd vanuit het subject dat er rechten aan ontleent of voor wie het verplichtingen creëert..., rechten en verplichtingen waarvan de afdwining tot conflict aanleiding kan geven bij de beslechting waarvan instellingen en spelregels bepalend zijn.

Die globaliteit en integratie hebben ertoe aangezet het privaatrecht in het boek een plaats te geven in het rechtssysteem. Het boek bekijkt het privaatrecht vanuit het recht in zijn algemeenheid en neemt het bovendien als uitgangspunt om het rechtsfenomeen zelf te benaderen.

Deze vervlechting en de vaststelling dat een goed begrip van een rechtsdomein uitgesloten is zonder inzicht in de samenhang van het rechtssysteem en de rol die het betrokken domein erin vervult, hebben er eveneens toe aangezet vast te houden aan de begripsmatige benadering van het boek. Het wil, zonder de pretentie te hebben hierin volkomen te kunnen slagen, uit rechtsregels kernbegrippen distilleren die inzicht verschaffen in het rechtssysteem als structuur en de relaties erin. Ook biedt het inzicht in de basispatronen van het menselijk handelen waarop het recht betrekking heeft.

Met het pedagogisch gebruik dat Bertel DE GROOTE van het boek maakt, onderschrijft hij uitdrukkelijk de doelstelling van Rogier DE CORTE een handboek te maken dat niet louter de rechtenstudent beoogt. Het boek wil breed toegankelijk zijn: voor iedere student in wiens opleiding een juridische basiscomponent is geïntegreerd. Om die reden is er ook voor gekozen niet voor de hand liggende thema's of eerder abstracte begrippen grafisch of door middel van goed gekozen voorbeelden, die bovendien de praktische relevantie ervan verduidelijken, aanschouwelijker te maken. Bovendien moet het ook al wie, jurist of houder van een ander diploma, beroepshalve met een juridische vraag wordt gecon-

fronteerd, een houvast bieden in een tijd waarin deskundigheid in een specifiek juridisch domein soms ten koste dreigt te gaan van een brede kijk op het rechtssysteem.

Door de hierboven aangehaalde uitgangspunten trouw te blijven wil *Privaatrecht in hoofdlijnen* bij de tijd zijn en aantonen dat dit niet ten koste moet gaan van de stevige fundamenteen waarin het zijn oorsprong vindt. Het tegendeel is waar.

Bijzondere erkentelijkheid gaat bij deze editie uit naar (in alfabetische volgorde):

Martine DE BUSSCHER (raadsheer Hof van Beroep te Gent) – actualisering van de aspecten van het boek die straf- en strafprocesrecht betreffen;

Eline LIEVENS (advocaat) – revisie van de aspecten van het boek die de verbintenissen uit onrechtmatige daad betreffen;

Sarah VAN BREE (onderzoeker – Faculteit Handelswetenschappen en Bestuurskunde, Hogeschool Gent) – algemeen nazicht van het handboek, actualisering van de bibliografische informatie, redactie van de trefwoordenlijst;

Stephane VEREECKEN (advocaat, praktijkassistent – Vakgroep Burgerlijk Recht, Universiteit Gent, medewerker Centrum voor Verbintenissenrecht, Universiteit Gent) – revisie van de aspecten van het boek die de verbintenissen uit onrechtmatige daad betreffen;

Elge VERKEST (advocaat, onderzoeker – Faculteit Handelswetenschappen en Bestuurskunde, Hogeschool Gent) – actualisering van de aspecten van het boek die het fiscaal recht betreffen.

Gent 1 augustus 2012

Werkten vanuit hun respectieve interessegebieden mee aan het Handboek Civiel Recht, herziene editie 2011:

Karen BROECKX – Magistraat, deeltijds hoofddocent UGent

Rozemie DEFRANCQ – Lector, promotor HoGent

Catharina DEHULLU – Docent publiek recht HoGent

Frank JUDO – Advocaat balie

Brussel, lector Koninklijke Militaire School, opleiding HOMA, vrijwillig wetenschappelijk medewerker Instituut voor Constitutioneel Recht K.U.Leuven

Raf VAN RANSBEECK – Magistraat, deeltijds docent HUB-KUBrussel en geaffilieerd onderzoeker K.U.Leuven

Gent 1 augustus 2011

Sinds de zomer van 2008 heeft de regelgever niet stilgezeten. Zijn ijver liet vrijwel geen domein van het recht ongemoeid. Een nieuwe editie van het *Handboek Civiel Recht* wil de wijzigingen in het Belgisch juridisch landschap in de bestaande tekst integreren.

Zij betreffen – om slechts enkele in het oog springende voorbeelden te noemen – bijvoorbeeld:

- het strafprocesrecht dat door een grondige herziening van de procedure voor het hof van assisen is gekenmerkt;

- het Europees recht, waar het Verdrag van Lissabon de Europese Unie volwassen laat worden of tot een hertekening van de instellingen en hun rol in de wetgevingsprocedure heeft geleid;
- het handels- en economisch recht, dat met de Wet Continuïteit Ondernemingen het instrumentarium om ondernemingen in moeilijkheden te helpen wil dynamiseren of waar de wet betreffende marktpraktijken en consumentenwerking de wet betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument opvolgt als maatgevende factor voor het waarborgen van de marktwerking;
- het grensoverschrijdend recht waar het internationaal privaatrecht is gekenmerkt door een voortschrijdende communautarisering;
- het burgerlijk recht, waarin een specifieke regeling ter bescherming van de kosteloze borg is voorzien of waar de wetgever grote ijver in de hervorming van het familierecht heeft betoond;
- het privaatrechtelijk procesrecht, waarin de regeling van het deskundigenonderzoek bijvoorbeeld grondig is aangepast.

Bij de bespreking van deze evoluties is, onder meer waar dit vanuit pedagogisch oogpunt mogelijk en relevant is, gepoogd oog te hebben voor de doelstellingen die de regelgever bij zijn optreden heeft willen vertalen en voor de krachtlijnen in de ontwikkeling van het rechtsstelsel.

De nieuwigheden zijn zorgvuldig ingepast in de bestaande tekst. In de eerste plaats omdat zij geen blijk geven van tendensen of verschuivingen in het rechtssysteem, waarvan de impact tot belangrijke ingrepen in de basisstructuur van het handboek noopt. In de tweede plaats omdat bij dergelijke ingrepen niet over één nacht ijs kan worden gegaan. Ervaringen met het werk als leerboek enerzijds en echo's over het boek van professionele gebruikers ervan anderzijds, leren immers dat de structuur en de conceptuele benadering de begripsvorming ten goede komen. Bij de herwerking is dan ook schroomvol omgegaan met het op basis van het *Overzicht van het Belgisch Burgerlijk recht en Burgerlijk Procesrecht* van Willy Delva door Rogier de Corte meesterlijk vormgegeven *Handboek Civiel Recht*.

Op basis van de ervaringen met het werk als leerboek is een aantal illustraties aan het werk toegevoegd. Het maken ervan leerde dat zij niet enkel de student kunnen helpen bij het verwerven van inzicht in de Belgische rechtsorde, maar ook de geoefende jurist af en toe een *Aha-Erlebnis* kunnen bezorgen of doen stilstaan bij *niet-evidente juridische vanzelfsprekendheden*.

Tevens is naar aanleiding van de revisie de lay-out lichtjes aangepast. Ook hier is het grondlegend werk van Rogier de Corte wat dit boek betreft het uitgangspunt geweest.

Dat deze actualisering van het *Handboek Civiel Recht* niet volmaakt zal blijken ligt bijna voor de hand. De snelheid waarmee wijzigingen in het juridisch landschap elkaar opvolgen, hun omvang en de complexiteit in de diverse rechtsdomeinen waartoe zij leiden, zou in het tegenovergestelde geval verbazing wekken. Steeds meer blijkt een herwerking van het boek een huzarenstuk. Daarbij komt dat het werk bewust de moeilijke scheidslijn bewandelt tussen een leerboek en een eerste naslagwerk of een uitgangspunt voor verdere

verkenning van een juridisch vraagstuk. Vanuit dit oogpunt is enige frustratie bij beide soorten gebruikers niet uit te sluiten.

Wat er ook van zij, dergelijke onvolkomenheden zijn aanmoedigen voor een spoedige nieuwe en sterkere uitgave. Daarenboven zijn bijvoorbeeld nabije hervormingen van de Belgische staatsstructuur, met belangrijke weerslag op het deel van het handboek dat de organieke ondersteuning van het recht betreft, niet onwaarschijnlijk. Gebruikers – in het bijzonder studenten die zich misschien tegen wil en dank intensief door het handboek werken – wiens commentaren de kwaliteit en toegankelijkheid ten goede komen, verdienen dan ook bijzondere waardering.

Dank gaat uit naar iedereen die aan deze actualisering heeft meegewerkt, in het bijzonder naar:

Reinhard STEENNOT – docent UGent – Instituut Financieel Recht

Elke VANDENDRIESSCHE – aspirant FWO – Instituut Financieel Recht (UGent), voor de redactie van het hoofdstuk betreffende de *markt*.

Catharina DEHULLU – docent Hogeschool Gent – departement Handelswetenschappen en Bestuurskunde, voor de revisie van het hoofdstuk betreffende de *Europese Unie* in het boek over de organieke ondersteuning van het recht.

Werkten vanuit hun respectieve publiek- en privaatrechtelijke deskundigheid mee aan de actualisering van het volledige manuscript:

Frank JUDO – Advocaat balie

Brussel, lector Koninklijke Militaire School, opleiding HOMA, vrijwillig wetenschappelijk medewerker Instituut voor Constitutioneel Recht K.U.Leuven

Raf VAN RANSBEECK – Magistraat, deeltijds docent HUB-KUBrussel en geaffilieerd onderzoeker K.U.Leuven

Gent 2 augustus 2010

Het onvoorstelbaar aantal wetswijzigingen van 2006 en 2007, zowel in het familierecht als het gerechtelijk recht, hebben de noodzaak aan een nieuwe editie onvermijdelijk gemaakt.

Beervelde 10 september 2008

De wijzigingen van 2005 hebben niet alleen betrekking op de gebruikelijke aanpassingen, maar er werden ook 3 nieuwe delen aan toegevoegd, m.n. de markt, de vennootschappen en de collectieve schuldenregeling

Voor deze uitgave hebben de auteurs een beroep kunnen doen op de inzet en de wetenschappelijke inbreng van

Bockxstaele Ineke

advocaat

Boone Katrijn

assistent UGent

Broeckx Karen

beslagrechter, hoofddocent UGent

Bruloot Fredericq	advocaat, praktijkassistent UGent
De Corte Linde	advocaat
Deene Joris	assistent UGent, advocaat
Dehullu Catharina	docent Hogent
Devolder Tom	advocaat
Knockaert Tom	advocaat
Meerschaut Frank	referendaris Grondwettelijk Hof
Steennot Reinhard	docent UGent
Steverlynck Soetekin	advocaat
Thion Philippe	wetenschappelijk medewerker FWO, KU Brussel
Van den Steen Lientje	assistent UGent
Van Ransbeeck Raf	gerechtelijk stagiair
Verbist Ann	advocaat
Vereecken Stephane	advocaat, assistent UGent
Verschelden Gerd	docent UGent
Vervoort Iris	assistent KULeuven

Beervelde 1 september 2005

De **vijfde herwerking** kon worden voltooid in de vakantie van 2003, een tijdstip waarop een aantal belangrijke nieuwe wetten het licht zag, zoals het homohuwelijk en de Euthanasiewet om er slechts twee te noemen. Het was ook een tijdstip waarop hopelijk een aantal oudere wetten in werking zou treden. Maar dit was niet het geval: de wet op de verticale integratie van het parket is daar een voorbeeld van.

Ik heb gepoogd de inhoud van het handboek bij te werken tot en met het *Belgisch Staatsblad* van 5 augustus 2003. Het was een dag die voor juristen gemakkelijk te memoriseren valt:

- het was de dag waarop de Belgen met zijn allen belastingen betaalden krachtens een wet die het *Belgisch Staatsblad* nog niet had bereikt. Ik heb de passus over de publicatieverplichting van wetten in mijn handboek niet aangepast;
- het was ook de dag dat een kabinetschef bij zijn promotie nog gauw een ‘minister-van-stateschap’ werd toegeschoven, een erefunctie die aan de tweede minister-president van Vlaanderen bewust werd onthouden. Ik heb de passus over de ‘minister van state’ in mijn handboek ook niet bijgewerkt. Ik doe bij een volgende gelegenheid een poging om het begrip rechtsstaat te herdefiniëren.

Beervelde 5 augustus 2003

De vierde herwerking kende een herdruk in januari 2001. Deze herdruk bevat dezelfde tekst en nummering als de editie september 2000 mits enkele correcties, waaronder het verwijderen van de aanpassingen die waren doorgevoerd op basis van de nieuwe wet op de voogdij, een door de Kamer van Volksvertegenwoordigers goedgekeurde tekst die ondertussen door de Senaat was geëvoceerd.

De vierde herwerking kende een tweede herdruk in september 2001. De wetswijzigingen sinds de vorige herdruk werden verwerkt.

Beervelde 1 augustus 2001

De **vierde herwerking** gaf de gelegenheid om, naast een niet te tellen aantal aanpassingen ingevolge de talrijke wetswijzigingen, de structuur grondig aan te passen. Oprechte dank aan Trudo Breesch, Ives Corrijn en Herman Van Lierde die bereid waren de herwerkte kopie grondig na te lezen.

1 september 2000

De **derde herziening** werd noodzakelijk gemaakt door het groot aantal nieuwe wetten (echtscheiding, mede-eigendom, telefoontap, vergoeding slachtoffers verkeersongeval, cessie van schuldvordering, beslagbare goederen, ...).

Een aantal andere delen werd herschreven, nog andere herschikt.

Er is een kort trefwoordenregister aan het geheel toegevoegd.

Beervelde 26 december 1994

De **tweede editie** werd grondig herzien. De wijzigingen hebben betrekking op de staatsstructuur na de grondwetswijziging van 1993, het actualiseren van enkele onderdelen en het verder herschikken van de materie.

Beervelde 20 februari 1994

Terecht kun je je afvragen of het nog verantwoord is voor de studenten van een eerste kandidatuur een *Inleiding tot het Privaatrecht* te schrijven. Zou het niet veel economischer zijn een bestaande uitgave ter beschikking te stellen? In de colleges kan dan de eigen zienswijze vrij aan bod komen.

Drie overwegingen hebben er vooralsnog toe geleid toch een eigen *Inleiding* uit te geven.

Op de eerste plaats was er het bestaande *Overzicht van het Belgisch Burgerlijk recht en Burgerlijk Procesrecht* van wijlen collega Willy Delva, een begrip, vooral doch niet alleen voor diegenen die hun rechtsopleiding ontvingen aan de Rijks-universiteit Gent.

Zijn vroegtijdig overlijden heeft verhinderd dat dit werk, waaraan hij jaren spendeerde, tot zijn voltooiing is gekomen.¹ Op mijn verzoek was mevrouw W. Delva onmiddellijk bereid de toestemming te verlenen het gedachtegoed van W. Delva als basis te nemen voor deze inleiding, waarvoor mijn gemeente dankzegging.

¹ Bij de wetenschappelijke uitgeverij E. Story-Scientia verscheen in de jaren tachtig een bijgewerkte versie door de zorgen van collega Hubert Bocken.

Op de tweede plaats blijkt een *Inleiding tot het Privaatrecht* bijzonder sterk uiteenlopend te worden behandeld. Het gaat van een strikt wetenschappelijke inleiding tot het recht, specifiek voor rechtsstudenten, tot eerder vulgariserende overzichten, bestemd voor leerlingen middelbaar onderwijs. Bij deze herwerking werd uitdrukkelijk gekozen voor een positiefrechtelijk overzicht met strikte verwijzing naar de wet, dit duidelijk in navolging van de zienswijze van W. Delva. Daarbij werd gepoogd ook een koppeling tot stand te brengen met de basisrechtspraak en de basisliteratuur.

Op de derde plaats heb ik toegegeven aan de (on)terechte druk van de dames en heren studenten, die het beschikken over exact studiemateriaal (wat moet ik kennen voor de examens?) prioritair stellen boven het inhoudelijk bezig zijn met het privaatrecht.

Uiteindelijk is deze uitgave meer geworden dan een loutere herwerking van de oorspronkelijke uitgave.

Vooreerst werden er twee delen toegevoegd. Het deel 'Rechtsbegrip' en het deel 'Instellingen', toevallig twee domeinen die de laatste jaren bijzonder sterk aan herdenking toe waren.

Vervolgens werden verscheidene aanpassingen doorgevoerd:

- de materie werd opnieuw ingedeeld om beter aan te sluiten bij de gewijzigde inzichten in het privaatrecht;
- er werd gepoogd de tekst te laten evolueren van het 'samenvattend overzicht' van een rechtsinstelling, naar de kernbegrippen van de behandelde materie. Het streefdoel is de reglementerende benadering van het recht te vervangen door de ordenende benadering. Het zal vermoedelijk nog enkele edities duren vooraleer dit volledig geslaagd zal zijn.

Beervelde 1 november 1992

BEKNOPTE INHOUD

VOLUME 1. INLEIDING TOT HET RECHT

<i>Voorwoord</i>	v
<i>Inhoud</i>	xxiii

DEEL I. RECHTSFENOMEEN 1

Hoofdstuk I. Concepten van recht	3
Hoofdstuk II. Regelproducenten	39
Hoofdstuk III. Regelarsenaal	79

DEEL II. ORGANIEKE ONDERSTEUNING VAN HET RECHT 97

TITEL I. BELGISCHE STAATSSTRUCTUUR 99

Hoofdstuk I. Belgische federale instellingen	101
Hoofdstuk II. De deelstaten	120
Hoofdstuk III. Lokale instellingen	131

TITEL II. FISCALITEIT 137

Hoofdstuk I. Definities	139
Hoofdstuk II. Overzicht	143
Hoofdstuk III. Grondslagen van het belastingrecht	150
Hoofdstuk IV. Geschillen en invordering	154
Hoofdstuk V. Internationalisering	159

TITEL III. SUPRANATIONALE EN INTERNATIONALE INSTELLINGEN .. 161

Hoofdstuk I. Europese Unie	163
Hoofdstuk II. Benelux Unie	182
Hoofdstuk III. VN	184
Hoofdstuk IV. Het Internationaal Strafhof	187
Hoofdstuk V. Raad van Europa	188

DEEL III. BASISCOMPONENTEN VAN HET RECHT.	191
Hoofdstuk I. Het subjectief recht biedt de componenten	193
Hoofdstuk II. Rechtssubject.	194
Hoofdstuk III. Rechtsobject.	203
Hoofdstuk IV. Het vermogen.	217
Hoofdstuk V. Subjectieve rechten	229
Hoofdstuk VI. Rechtsfeiten en rechtshandelingen.	232
Hoofdstuk VII. Tijd als rechtsfactor.	244
DEEL IV. RECHTSHANDHAVING.	255
<i>TITEL I. PROCESRECHT</i>	259
Hoofdstuk I. Begrip.	261
Hoofdstuk II. Kenmerken	263
Hoofdstuk III. Het vonnis	269
Hoofdstuk IV. Rechtshulp	271
<i>TITEL II. DE RECHTER EN ZIJN MEDEWERKERS.</i>	275
Hoofdstuk I. Rechterlijke macht – Grondwettelijke macht.	277
Hoofdstuk II. Hoven en rechtbanken.	280
Hoofdstuk III. Openbaar Ministerie	303
Hoofdstuk IV. Benoeming van magistraten	306
Hoofdstuk V. Hulpambtenaren en medewerkers	310
<i>TITEL III. STRAFRECHTSPLEGING</i>	315
Hoofdstuk I. Misdrijven en hun bestraffing	317
Hoofdstuk II. Strafrechtspleging.	325
<i>TITEL IV. BURGERLIJKE RECHTSPLEGING</i>	341
Hoofdstuk I. Begrip.	343
Hoofdstuk II. Kenmerken	345
Hoofdstuk III. Kernbegrippen.	349
Hoofdstuk IV. Minnelijke schikking en bemiddeling.	358
Hoofdstuk V. Gewoon geding	361
Hoofdstuk VI. Rechtsmiddelen	372
Hoofdstuk VII. Bijzondere rechtsplegingen	377
Hoofdstuk VIII. Executierecht	380

<i>TITEL V. BEWIJSRECHT</i>	385
Hoofdstuk I. Probleem van het bewijsrecht	387
Hoofdstuk II. Basissystemen in het bewijsrecht	390
Hoofdstuk III. Bewijs in het burgerlijk recht	392
Hoofdstuk IV. Bewijs in het strafrecht	417
Hoofdstuk V. Onrechtmatig verkregen bewijs	420
<i>Wettenregister</i>	421
<i>Trefwoordenregister</i>	429

VOLUME 2. OVERZICHT VAN HET PRIVAATRECHT

<i>Voorwoord</i>	v
<i>Inhoud</i>	xxiii
Inleiding Burgerlijk Wetboek	1
DEEL I. PERSONEN- EN FAMILIERECHT	5
Hoofdstuk I. De mens	7
Hoofdstuk II. De mens en zijn identificatie	25
Hoofdstuk III. Rechtspersonen	41
Hoofdstuk IV. De mens en zijn gezin	53
Hoofdstuk V. De onbekwame mens	94
Hoofdstuk VI. De mens en zijn familiaal vermogen	116
DEEL II. ZAKENRECHT	167
Hoofdstuk I. Inleiding	169
Hoofdstuk II. Eigendom en bezit	171
Hoofdstuk III. Beperkte zakelijke rechten	186
Hoofdstuk IV. Zakelijke zekerheidsrechten	199
Hoofdstuk V. Onroerende publiciteit	210
DEEL III. VORDERINGSRECHTEN	215
Hoofdstuk I. Algemene beschouwingen	217
Hoofdstuk II. Begrip, soorten, modaliteiten	219
Hoofdstuk III. Bronnen van verbintenissen	226
Hoofdstuk IV. Verbintenis uit overeenkomst	230
Hoofdstuk V. Verbintenis uit onrechtmatige daad	275

Hoofdstuk VI. Uitdoven van vorderingsrechten	332
Hoofdstuk VII. Benoemde overeenkomsten	336
DEEL IV. BIJZONDER PRIVAATRECHT	383
Hoofdstuk 1. Ondernemingsrecht	385
Hoofdstuk II. Intellectuele rechten	445
Hoofdstuk III. Informaticarecht	459
Hoofdstuk IV. Sociaal recht	471
DEEL V. PRIVAATRECHT IN INTERNATIONAAL VERBAND	479
Hoofdstuk I. Problematiek	481
Hoofdstuk II. Kernpunten van het IPR	485
Hoofdstuk III. Methodologie	490
Hoofdstuk IV. Bronnen en basisregels	496
<i>Wettenregister</i>	525
<i>Trefwoordenregister</i>	533

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	v
<i>Beknopte inhoud</i>	xvii

DEEL I.

RECHTSFENOMEEN	1
----------------------	---

Hoofdstuk I. Concepten van recht. 3

Afdeling 1. Recht, een veelarmige bemoelial	3
§ 1. Materieel recht	4
§ 2. Rechtshandhaving	5
§ 3. Publiekrecht	5
§ 4. Privaatrecht	6
Afdeling 2. Rechtspositivistische opvatting	10
Afdeling 3. Functionele benadering	15
Afdeling 4. Inhoudelijke benadering	25
Afdeling 5. Law and economics – Rechtseconomie	26
Afdeling 6. Rechtssysteem en rechtsorde	30
Afdeling 7. Rechtsvinding	33
Afdeling 8. Het juridiseringsverschijnsel	36
Afdeling 9. Het recht als wetenschap	37

Hoofdstuk II. Regelproducenten 39

Afdeling 1. Wie zijn de regelproducenten?	39
Afdeling 2. Wetgever	40
§ 1. Begrip	40
§ 2. Soorten wetten	41
§ 3. Totstandkoming van wetgeving	49
§ 4. Gelding van de wet	59
§ 5. Hiërarchie, bevoegdheid en toetsing	62
Afdeling 3. Rechtspraak	68
Afdeling 4. Doctrine	71
Afdeling 5. Gewoonterecht	72
Afdeling 6. Billijkheid	72
Afdeling 7. Algemene rechtsbeginselen	73

Afdeling 8. Buitenlands recht	77
Afdeling 9. Private regelgeving	78
Hoofdstuk III. Regelsarsenaal	79
Afdeling 1. Basisbegrippen	79
Afdeling 2. Staatsrecht	80
Afdeling 3. Bestuursrecht	81
Afdeling 4. Belastingrecht	83
Afdeling 5. Strafrecht	84
Afdeling 6. Algemeen privaatrecht	86
Afdeling 7. Bijzonder privaatrecht	86
§ 1. Ondernemingsrecht	86
§ 2. Intellectuele rechten	88
§ 3. Informaticarecht en rechtsinformatica	89
§ 4. Sociaal recht	89
Afdeling 8. Gerechtelijk privaatrecht	91
Afdeling 9. Grensoverschrijdend recht	91
§ 1. Internationaal recht of volkenrecht	91
§ 2. Recht van de Europese Unie	92
§ 3. Internationaal privaatrecht (IPR)	94
Afdeling 10. Rechtsdocumentatie	95
 DEEL II.	
ORGANIEKE ONDERSTEUNING VAN HET RECHT	97
 <i>TITEL I.</i>	
<i>BELGISCHE STAATSSTRUCTUUR</i>	<i>99</i>
 Hoofdstuk I. Belgische federale instellingen	101
Afdeling 1. Kenmerken van de Belgische Staat	101
Afdeling 2. Grondwetgever	102
Afdeling 3. Indeling van het grondgebied	104
Afdeling 4. Rechten en vrijheden	105
Afdeling 5. Scheiding van de machten	108
Afdeling 6. Federale machten	109
§ 1. Federale wetgevende macht	109
§ 2. Federale uitvoerende macht	113
Afdeling 7. Grondwettelijk Hof	116
Afdeling 8. Raad van State	117
Afdeling 9. Rekenhof	119

Hoofdstuk II. De deelstaten	120
Afdeling 1. Gemeenschappen en gewesten	120
Afdeling 2. Beginselen van bevoegdheidsverdeling	127
Afdeling 3. Financiering	129
Afdeling 4. Constitutieve autonomie	130
Hoofdstuk III. Lokale instellingen	131
Afdeling 1. Provincie	131
Afdeling 2. Gemeente	133
Afdeling 3. Het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn	135
<i>TITEL II.</i>	
<i>FISCALITEIT</i>	137
Hoofdstuk I. Definities	139
Hoofdstuk II. Overzicht	143
Afdeling 1. Federale belastingen	144
Afdeling 2. Regionale belastingen	147
Afdeling 3. Lokale belastingen	149
Hoofdstuk III. Grondslagen van het belastingrecht	150
Hoofdstuk IV. Geschillen en invordering	154
Hoofdstuk V. Internationalisering	159
<i>TITEL III.</i>	
<i>SUPRANATIONALE EN INTERNATIONALE INSTELLINGEN</i>	161
Hoofdstuk I. Europese Unie	163
Afdeling 1. Ontwikkeling van de Europese integratie	163
Afdeling 2. De lidstaten	172
Afdeling 3. De institutionele structuur van de Europese Unie	173
Hoofdstuk II. Benelux Unie	182
Hoofdstuk III. VN	184
Hoofdstuk IV. Het Internationaal Strafhof	187
Hoofdstuk V. Raad van Europa	188

DEEL III.

BASISCOMPONENTEN VAN HET RECHT 191

Hoofdstuk I. Het subjectief recht biedt de componenten 193

Hoofdstuk II. Rechtssubject 194

Afdeling 1. Begrip 194

Afdeling 2. Inhoud van de rechtspersoonlijkheid 194

Afdeling 3. Volkomen en onvolkomen rechtspersoonlijkheid 196

Afdeling 4. Soorten rechtssubjecten 198

§ 1. Indeling 198

§ 2. Het Belgisch recht en de ‘rechtspersoon’ 200

Afdeling 5. Feitelijke vereniging 200

Hoofdstuk III. Rechtsobject 203

Afdeling 1. Begrip 203

Afdeling 2. Verschillende goederen 204

§ 1. Goederen naargelang de eigenaar 204

§ 2. Goederen in en buiten de handel 207

§ 3. Lichamelijke en onlichamelijke goederen 207

§ 4. Verbruikbare en niet-verbruikbare goederen 207

§ 5. Vervangbare en niet-vervangbare goederen 208

§ 6. Deelbare en ondeelbare goederen 208

§ 7. Hoofdzaken en bijzaken 208

§ 8. Afzonderlijke goederen en algemeenheden 209

§ 9. Tegenwoordige en toekomstige goederen 209

§ 10. Roerende en onroerende goederen 209

Afdeling 3. Informatie als rechtsgoed 212

Afdeling 4. Dierenrechten 216

Hoofdstuk IV. Het vermogen 217

Afdeling 1. Begrip 217

Afdeling 2. Vermogensfuncties 218

Afdeling 3. Vermogenssamenstelling 218

Afdeling 4. Het vermogen als verhaalsobject 221

§ 1. De regel 221

§ 2. Individuele uitvoering versus samenloop 221

§ 3. Insolventie en collectieve schuldenregeling 223

Hoofdstuk V. Subjectieve rechten	229
Afdeling 1. Begrip	229
Afdeling 2. Diversiteit	230
Afdeling 3. Uitoefening van subjectieve rechten	230
Hoofdstuk VI. Rechtsfeiten en rechtshandelingen	232
Afdeling 1. Ontstaansmomenten van rechtsbetrekkingen	232
Afdeling 2. Rechtsfeiten	232
Afdeling 3. Rechtshandelingen	233
§ 1. Begrip	233
§ 2. Soorten rechtshandelingen door overheid	234
§ 3. Wijze totstandkoming rechtshandelingen	234
§ 4. Bewijs	237
§ 5. Gevolgen voor derden	237
Afdeling 4. Uitoefening van persoonlijkheidsrechten	242
Hoofdstuk VII. Tijd als rechtsfactor	244
Afdeling 1. Het probleem	244
Afdeling 2. Verjaring in het civiel recht	245
§ 1. Algemeen	245
§ 2. Verkrijgende verjaring	246
§ 3. Bevrijdende verjaring	247
§ 4. Berekening	248
§ 5. Vervaltermijnen	249
§ 6. Vermoeden van betaling	250
Afdeling 3. Verjaring in het strafrecht	250
DEEL IV.	
RECHTSHANDHAVING	255
<i>TITEL I.</i>	
PROCESRECHT	259
Hoofdstuk I. Begrip	261
Hoofdstuk II. Kenmerken	263
Afdeling 1. Toegang tot de rechter	263
Afdeling 2. De rechter	264
Afdeling 3. De procedure	265

Hoofdstuk III. Het vonnis	269
Hoofdstuk IV. Rechtshulp	271
Afdeling 1. Begrip	271
Afdeling 2. Eerstelijnsrechtshulp (CJB)	272
Afdeling 3. Tweedelijnsrechtshulp (BJB)	272
Afdeling 4. Rechtsbijstand voor de rechter (BRB)	273
<i>TITEL II.</i>	
<i>DE RECHTER EN ZIJN MEDEWERKERS</i>	275
Hoofdstuk I. Rechterlijke macht – Grondwettelijke macht	277
Hoofdstuk II. Hoven en rechtbanken	280
Afdeling 1. Geen eenheid van rechtsmacht	280
Afdeling 2. Alleenzetelend rechter	281
Afdeling 3. Vredegerecht	281
Afdeling 4. Arrondissement	285
§ 1. Politierechtbank	285
§ 2. Rechtbank van eerste aanleg	286
§ 3. Arbeidsrechtbank	290
§ 4. Rechtbank van koophandel	291
§ 5. Arrondissementsrechtbank	294
Afdeling 5. Rechtsgebied	296
§ 1. Hof van beroep	296
§ 2. Arbeidshof	298
Afdeling 6. Assisenhof	298
Afdeling 7. Militaire rechtscolleges	300
Afdeling 8. Hof van Cassatie	300
Hoofdstuk III. Openbaar Ministerie	303
Hoofdstuk IV. Benoeming van magistraten	306
Hoofdstuk V. Hulpambtenaren en medewerkers	310
Afdeling 1. Referendarissen	310
Afdeling 2. Griffiers	310
Afdeling 3. Gerechtsdeurwaarders	310
Afdeling 4. Advocaten	311
Afdeling 5. Advocaten bij het Hof van Cassatie	312

Afdeling 6. Notaris	312
Afdeling 7. Bedrijfsjuristen.....	313
 <i>TITEL III.</i>	
<i>STRAFRECHTSPLEGING</i>	315
 Hoofdstuk I. Misdrijven en hun bestraffing	317
Afdeling 1. Misdrijf	317
Afdeling 2. Soorten misdrijven	319
Afdeling 3. Kenmerken	320
Afdeling 4. Straffen	321
 Hoofdstuk II. Strafrechtspleging	325
Afdeling 1. Kenmerken	325
Afdeling 2. Opsporen van misdrijven	327
Afdeling 3. Onderzoeken van misdrijven	329
Afdeling 4. Berechten van misdrijven	332
Afdeling 5. Strafregister	337
Afdeling 6. Strafuitvoering	338
 <i>TITEL IV.</i>	
<i>BURGERLIJKE RECHTSPLEGING</i>	341
 Hoofdstuk I. Begrip	343
 Hoofdstuk II. Kenmerken	345
 Hoofdstuk III. Kernbegrippen	349
Afdeling 1. Geschil – Conflict	349
Afdeling 2. Rechtsvordering	351
Afdeling 3. Geding	353
 Hoofdstuk IV. Minnelijke schikking en bemiddeling	358
 Hoofdstuk V. Gewoon geding	361
Afdeling 1. Drie stadia	361
Afdeling 2. Inleiding van de zaak	362
Afdeling 3. Behandeling	364
Afdeling 4. Berechting van de zaak	366

Afdeling 5. Gerechtskosten	368
Afdeling 6. Tussengeschillen	369
Afdeling 7. Excepties – Nietigheid	370
Hoofdstuk VI. Rechtsmiddelen	372
Afdeling 1. Begrip	372
Afdeling 2. Verzet	373
Afdeling 3. Hoger beroep	373
Afdeling 4. Voorziening in cassatie.	375
Hoofdstuk VII. Bijzondere rechtsplegingen	377
Afdeling 1. Verzoekschrift eenzijdige rechtspleging	377
Afdeling 2. Verzoekschrift procedure op tegenspraak.	378
Afdeling 3. Kort geding.	378
Hoofdstuk VIII. Executierecht.	380
<i>TITEL V.</i>	
<i>BEWIJSRECHT</i>	385
Hoofdstuk I. Probleem van het bewijsrecht.	387
Hoofdstuk II. Basissystemen in het bewijsrecht.	390
Hoofdstuk III. Bewijs in het burgerlijk recht	392
Afdeling 1. De bewijslast.	392
Afdeling 2. Bewijsmiddelen – Rechtshandelingen	394
§ 1. Voorrang voor geschriften	394
§ 2. Bewijsmiddelen.	397
Afdeling 3. Het bewijs van rechtsfeiten	408
Afdeling 4. De onderzoeksmaatregelen	409
§ 1. Partij-initiatief	409
§ 2. Bewijstechnieken	409
Afdeling 5. De impact van enkele nieuwe technologieën op het bewijsrecht ...	414
§ 1. Afschriften aangemaakt met behulp van technologische hulpmiddelen (kopieën, fotokopieën, scans, faxen en afdrukken van e-mails).	414
§ 2. Beeld en geluid	414
§ 3. E-mail.	415
§ 4. SMS.	416

Hoofdstuk IV. Bewijs in het strafrecht	417
Hoofdstuk V. Onrechtmatig verkregen bewijs	420
<i>Wettenregister</i>	<i>421</i>
<i>Trefwoordenregister</i>	<i>429</i>

